

67-72-136/1
17.09.2021

До спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19
у Національному університеті
«Львівська політехніка»

79013, м. Львів, вул. Бандери, 12

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

**доктора юридичних наук, професора Тильчик Ольги Віталіївни на
дисертаційне дослідження Гачак-Величко Лілії Андріївни
«Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень
серед неповнолітніх», подане на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дослідження.

Сьогодні доводиться констатувати, що адміністративні правопорушення в сукупності становлять складний феномен, що розвивається під впливом багатьох чинників. Водночас, адміністративні правопорушення – це серйозна деструктивна основа, а недооцінка їхньої небезпеки, зокрема тієї, що містять у собі адміністративні правопорушення вчинені неповнолітніми особами в нашому суспільстві, на жаль, стала вже традиційною.

Варто зауважити, що нині назріла нагальна потреба профілактики правопорушень серед неповнолітніх, а також необхідність виокремлення спеціальних норм про адміністративну відповідальність дітей, що обумовлена, насамперед, принципами справедливості та гуманізму.

Профілактика правопорушень серед дітей – це глобальна, комплексна, масштабна проблема, у вирішенні якої повинні брати участь всі органи і служби у справах дітей. Вказана проблема неодноразово вивчалась різними

фахівцями, однак до цього часу вирішити її остаточно не вдалося.

Зазначимо, що проблема протиправної поведінки неповнолітніх – це проблема суспільства загалом, а її розв'язання сприятиме духовному та моральному розвитку суспільства і держави. Для покращення профілактики правопорушень необхідно змінити ставлення до цього питання кожного громадянина України.

В умовах соціально-економічної кризи в Україні знизився рівень і якість життя більшості громадян нашої держави. Неповнолітні, як соціальна група, яка завжди вирізнялася особливою вразливістю від негативних впливів суспільства, в сучасний період виявилася найбільш вразливою і незахищеною і в фізичному і духовно-психологічному плані.

Зміни, які переживає наша держава у всіх сферах політичного та соціально-економічного життя, не можуть не поширюватися на державну політику в сфері попередження протиправної поведінки неповнолітніх.

Викладене вище спонукає до думки про беззаперечну актуальність теми дисертаційного дослідження Гачак-Величко Л. А. – адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

На користь актуальності і своєчасності теми дисертаційного дослідження свідчить також і та обставина, що хоча підняте питання не є новим, однак в сучасних умовах розвитку суспільства залишаються відкритими окремі проблеми адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх, а деякі з них постали з новою силою і в адміністративно-правовій площині ще не досліджувались. Отже, доводиться констатувати, що у сфері адміністративного права спостерігається недостатня розробка питань, що стосуються окресленої теми. За своїми масштабами, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Необхідно підкреслити, що проблематика дисертаційної роботи узгоджується із Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженою Законом України №1629-IV від 18.03.2004р., Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5, Стратегією розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженою загальними зборами Національної академії правових наук України 03.03.2016 р.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Адміністративно-правова доктрина захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 0121U110638).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій.

Дисертаційна робота, є достатньо методологічно збалансованою, оскільки положення наукової новизни, висновки належно обґрунтовані та об'єктивні. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (208 найменувань) на 20 сторінках і додатків (на 8 сторінках). Загальний обсяг дисертаційної роботи становить 207 сторінок, з них основного тексту 165 сторінок.

Обґрунтованість наукових положень дисертаційної роботи та достовірність отриманих результатів підтверджені комплексним використанням різноманітних методів дослідження, що дозволило якісно проаналізувати і теоретичні питання, і практичні аспекти адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Під час виконання дисертаційного дослідження автор використовувала різні методи

наукового пізнання, що в свою чергу, сприяло забезпеченню достовірності та об'єктивності одержаних нових знань. Методологічну основу дослідження склали сучасні методи, які застосовуються в юридичній науці – філософські (світоглядні), загальнонаукові та спеціальні юридичні методи наукового пізнання. Найбільш значущими стали: діалектичний метод, логіко-семантичний метод, системно-структурний та порівняльно-правовий методи, формально-юридичний метод.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Положення наукової роботи ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є обґрунтованими та базуються на власних судженнях автора. Наукова новизна визначається тим, що за характером розглянутих питань це дисертаційне дослідження є однією із небагатьох системних досліджень адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх, у якому комплексно, з використанням сучасних методів наукового пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки предмет дослідження аналізується через призму викликів, породжених становленням інформаційного суспільства, а також трансформацією усіх сфер українського суспільства.

В дисертації сформульовано важливі для правотворчої та правозастосовної практики положення і висновки, запропоновані особисто автором. Дисертантом проаналізовано значний масив нормативно-правових актів – і законодавчих, і підзаконних, загальнотеоретичних наукових праць українських та зарубіжних учених, розробок фахівців у галузі адміністративного права, конституційного права, теорії держави і права, державного управління, міжнародного права та інших галузей науки.

Автор поставила собі за мету, здійснити комплексний, системний аналіз адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх та виробити на цій основі теоретичні положення і науково

обґрунтовані методичні і практичні рекомендації щодо удосконалення законодавчої основи у цій сфері.

Для досягнення поставленої мети, було визначено вирішення певного кола завдань. Така постановка мети та відповідних завдань вимагала від автора: проаналізувати наукову основу формування уявлення про профілактику правопорушень серед неповнолітніх; сформувати теоретико-методологічні підходи до дослідження питання адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх; визначити поняття та розкрити зміст профілактики адміністративних правопорушень як складової протидії злочинності; встановити умови та чинники протиправної поведінки неповнолітніх та подати шляхи їх подолання; проаналізувати генезу та сучасний стан розвитку адміністративно-правових норм, що регулюють питання профілактики правопорушень серед неповнолітніх; визначити суб'єктів профілактики правопорушень серед неповнолітніх та з'ясувати їх місце в системі забезпечення прав дитини; здійснити аналіз міжнародних стандартів захисту прав дітей у контексті профілактики правопорушень серед неповнолітніх; охарактеризувати інформаційне середовище та виявити його вплив на протиправну поведінку неповнолітніх; окреслити напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх в контексті сучасних соціальних змін.

Зміст дисертаційної роботи, характер висновків, до яких прийшла автор та зміст запропонованих нею рекомендацій свідчать, що дисертант зуміла досягти поставленої мети, яку поставила перед собою та вирішити сформовані завдання.

Заслуговує на увагу різнобічна апробація результатів наукового дослідження: вони багаторазово доповідалися на авторитетних наукових і науково-практичних заходах; можуть використовуватися в навчальному процесі під час вивчення таких наукових дисциплін, як: «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність», «Організація роботи в органах внутрішніх справ і прокуратури», «Правове регулювання державної служби», а

також для підготовки відповідних навчально-методичних матеріалів.

При виконанні дисертаційного дослідження використана значна кількість теоретичних робіт, які мають відповідне відношення до аналізованої проблематики. Автор широко оперує роботами не лише вітчизняних, а й зарубіжних науковців. Літературні джерела використовуються критично, ведеться аргументована полеміка з науковцями та практиками. Вільне володіння надбаннями наукової думки не лише показує належний рівень вже проведеного дослідження, а й свідчить про високий потенціал автора. Достатньою є й емпірична база. Задеклароване вивчення наукових джерел дало підстави для аналізу і репрезентативних висновків. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації досягнута шляхом аналізу зібраного теоретичного та емпіричного матеріалу завдяки використанню різноманітних методів наукового пошуку. Належна методологія дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації.

Новизна положень та висновки, які виносяться на захист, заявлених як такі, що становлять наукову новизну дійсно є такими. Дисертаційна робота є новітнім комплексним науковим дослідженням, в якому на основі аналізу розглянуто питання адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Висуваючи вказану загальну ідею та розглядаючи її окремі аспекти, дисертант сформулювала низку особистих висновків, пропозицій та рекомендацій, які теж характеризуються науковою новизною і в сукупності вирішують важливе теоретичне і практичне завдання.

Дисертація, загалом, є завершеною науковою працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження.

У контексті дослідження питань, що становили проблематику дисертаційного дослідження, автор цілком слушно зауважує, що профілактика вимагає індивідуальних, групових та організаційних зусиль, спрямованих на

утримання підлітків від порушення закону. Рання профілактична робота має проводитись у кількох напрямках, що містять перспективні підходи, програми та ініціативи.

Достатньо повно дисертантом досліджено правові основи діяльності органів і служб у справах дітей та спеціальних установ для дітей, на які покладається завдання здійснювати профілактику правопорушень. При цьому дисертант звертає увагу на те, що у здійсненні профілактики правопорушень серед неповнолітніх беруть участь у межах своєї компетенції інші органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, окремі громадяни. Водночас, дисертант пропонує до інших державних органів, в обов'язки яких входить профілактика правопорушень серед неповнолітніх, в першу чергу віднести загальноосвітні школи, професійно-технічні училища, коледжі й вищі навчальні заклади.

Особливого значення набуває аналіз діяльності підрозділів Національної поліції, які наділені безпосередньою компетенцією у сфері запобігання правопорушень серед неповнолітніх – підрозділи ювенальної превенції Національної поліції, оскільки саме вони в усій системі профілактики правопорушень здійснюють основну профілактичну роботу. Тривалий час ряд питань, пов'язаних з цією службою, залишався невизначеним: не була належним чином забезпечена правова основа її діяльності (вона діяла на підставі Тимчасового примірною положення). Важливо, що на сьогодні зазначені негативні тенденції вдалося подолати.

Досить слушними є пропозиції автора щодо підстав для взяття неповнолітнього на профілактичний облік.

У контексті проблематики, що охоплює предмет дослідження цілком виправданим є звернення дисертанта до аналізу питань, пов'язаних з діяльністю щодо виявлення дітей, які залишилися поза межами сімейного виховання (бродяжать, жебракують, самовільно залишають сім'ю, заклади освіти), вживають алкогольні напої, токсичні та наркотичні засоби, перебувають у

комп'ютерних клубах та розважальних закладах під час навчального процесу, або після 22.00 години, у нічний час на дискотеках, без супроводу дорослих у барах, кафе. З огляду на це, важливо, що дисертант акцентує увагу на координації зусиль органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій у вирішенні питань профілактики неповнолітніх.

Вагомо, що узагальнюючи основні результати дослідження Гачак-Величко Л. А. формулює низку законодавчих новацій, доцільність яких доводить у дисертаційній роботі. Водночас, заслуговують на увагу у низка інших положень та висновків, що містяться у дисертації.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації в опублікованих працях.

Матеріали дослідження всебічно викладені у 12 публікаціях, серед яких – сім статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна – у періодичному виданні іноземної держави (Польща), 4 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження. Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням дисертації. Висновки дисертанта щодо значущості її праці для науки і практики видаються правомірними.

Вирішення наукового завдання.

Дисертація Гачак-Величко Л. А. містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання стосовно адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Викладені в роботі наукові положення заповнюють низку прогалин, які існують в адміністративно-правовій науці, є основою для проведення подальших досліджень з окресленої тематики. Отже, найбільш важливі наукові та практичні результати дослідження адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх мають різнопланове

значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у: науково-дослідницькій сфері; правотворчій сфері; правозастосовній діяльності та навчальному процесі.

Зауваження.

Між тим, не всі авторські тези, твердження і міркування сприймаються як логічний підсумок емпіричних спостережень, що на достатньому рівні обґрунтовані з теоретичних позицій, здобутків юридичної практики й аналізу нормативного матеріалу. Деякі з них потребують додаткових роз'яснень і уточнень з огляду на сучасний стан та перспективи розвитку теорії держави і права. У зв'язку з цим є необхідність висловити низку зауважень і окреслити дискусійні положення.

1. Суб'єкти запобігання правопорушень серед неповнолітніх прагнуть, з одного боку, охопити все коло питань, актуальних з точки зору профілактики правопорушень серед неповнолітніх, а з іншого боку – залучити до цієї діяльності якомога більше суб'єктів запобігання. Відтак, автору необхідно було б акцентувати, що підрозділи ювенальної превенції Національної поліції поєднують у своїй профілактичній роботі організаційну, координаційну, контролюючу, інформаційну, консультативну та цілий ряд інших функцій, що, в свою чергу, визначає особливе місце цих підрозділів серед учасників запобігання підлітковій злочинності.

2. Варто погодитись з дисертантом у тому, що для налагодження ефективної системи профілактики правопорушень серед неповнолітніх необхідно створення належної законодавчої основи, де були б враховані міжнародні стандарти у досліджуваній сфері. Попри те, не зайвим було б акцентувати увагу на тому, що реалізація положень міжнародно-правових актів значною мірою пов'язана з питаннями відображення їх змісту у відповідних актах системи законодавства України, що вимагає звернення до питання їх імплементації.

3. Особливу нішу в системі профілактики правопорушень займають

правоохоронні органи, зокрема підрозділи Національної поліції. Відтак, саме на поглибленому аналізі діяльності підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України як головного суб'єкта профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

4. Дисертантом запропоновано низку принципів профілактики правопорушень серед неповнолітніх, однак не цілком зрозуміло у чому вони полягають і яке їх змістове навантаження.

5. В науковій літературі досить активно дискутується питання змісту і сутності таких понять як «профілактика», «запобігання», «превенція». Окремі науковці розрізняють їх, інші ж ставлять знак рівності, та стверджують про те, що це слова-синоніми. Натомість аналізуючи існуючі підходи, автору не зайвим було б висловити авторську позицію до розуміння цих термінів та їх співвідношення.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної Гачак-Величко Л. А. дослідницької роботи, а здійснений автором творчий пошук заслуговує на повагу і позитивну підтримку.

Рецензована дисертація вирішує конкретне науково-прикладне завдання, містить раніше не захищені положення, які є особистими напрацюваннями автора, мають наукову цінність і позитивне значення для подальшого розроблення питання адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Дисертаційна робота належним чином оприлюднена та пройшла апробацію в наукових публікаціях і виступах на конференціях. Зміст дисертації відповідає вимогам МОН України та відповідно відображений в авторефераті.

Наведене дозволяє визнати дисертацію **«Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх»** завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам Порядку

присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Автор дисертації – **Гачак-Величко Лілія Андріївна** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

професор кафедри фіскальних розслідувань

Університету Державної фіскальної служби України,

доктор юридичних наук, професор

О. В. Тильчик

Відпис <i>О. В. Тильчик</i>	засвідчую:
<i>М. Руденко</i>	Учений секретар УДФС України
« 5 » 2024	р.